

sex injustitia, septimam quoque intelligi in iudicio? Neque enim iustitia sola, sed *iustitia*, inquit, *et iudicium præparatio sedis tuæ* (Psal. LXXXVIII, 15). Denique si praelatis, et æqualibus, et inferioribus reddimus quod oportet, nihilne accipiet Deus? At ei plane quod debet retribuere nemo potest, quod tam copiose accumulaverit super nos misericordiam suam, quod tam multa deliquerimus ei, quod tam fragiles et nihil simus, quod tam plenus et sufficiens ille sibi, et honorum omnium nostrorum non egens. Audivi tamen dicentem eum, cui incerta et occulta sapientiæ suæ revelaverat, quia *honor regis iudicium diligit* (Psal. xcvi, 4). Nihil quod in se est a nobis exigit amplius; tantum dicamus iniquitates nostras, et iustificabit nos gratis, ut gratia commendetur. Diligit enim animam quæ in conspectu ejus et sine intermissione considerat, et sine simulatione dijudicat semetipsam. Idque iudicium non nisi propter nos a nobis exigit, quia si nosmetipsos iudicaverimus, non utique iudicabimur. Propterea sapiens veretur omnia opera sua, scrutatur, discutit et dijudicat universa. Honorat quippe veritatem, qui et se, et sua omnia in eo statu, quo veritas habet, et agnoscit veraciter, et humiliter confitetur. Audi denique manifestius a te iudicium exigi post iustitiam. *Cum feceritis*, inquit, *omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus* (Luc. xvii, 10). Hæc plane, quoad ad hominem, est digna sedis præparatio Domino majestatis ut et iustitiæ mandata studeat observare, et semper indignum sese et inutilem arbitretur.

SERMO IV.

De duplici adventu, et studio verarum virtutum [alias, De duplici adventu, et pennæ deargentatis].

1. Dignum est, fratres, ut tota cum devotione Domini celebretis Adventum, delectati tanta consolatione, stupefacti tanta dignatione, inflammati tanta dilectione. Nec vero solum cogitetis adventum, quo venit quærere et salvum facere quod perierat, sed et illum nihilominus, quo venit et assumet nos ad seipsum. Utinam circa hos duos adventus jugi meditatione versemini, ruminantes in cordibus vestris, quantum in priore præstiterit, quantum promiserit in secundo! Utinam certe dormiatis inter medios cleros! Hæc sunt enim duo brachia sponsi, inter quæ sponsa dormiens aiebat: *Læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me* (Cantic. ii, 6). Nam in sinistra quidem ejus, sicut alibi legimus, *divitiæ et gloria: in dextera longiturnitas vitæ* (Prov. iii, 16). In sinistra ejus, inquit, *divitiæ et gloria*. Filii Adam, genus avarum et ambitiosum, audite. Quid vobis cum terrenis divitiis et gloria temporali, quæ nec veræ, nec vestræ sunt? Aurum et argentum. Nonne terra est rubra et alba, quam solus hominum error facit, aut magis reputat pretiosam? Denique si vestra sunt hæc, tollite ea vobiscum. Sed homo, cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus.

2. Veræ ergo divitiæ non opes sunt, sed virtutes:

quas secum conscientia portat, ut in perpetuum dives fiat. De gloria quoque dicit Apostolus: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ* (II Cor. i, 12). Hæc est utique vera gloria, quæ est a spiritu veritatis. *Ipse enim Spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quod filii Dei sumus* (Rom. viii, 16.) Gloria vero, quam ab invicem accipiunt, qui gloriam quæ est a solo Deo non requirunt, vana est, quoniam vani filii hominum. Insuper tu, qui merces congregas in sacco pertusum, qui thesaurum tuum alieno in ore constituis! Ignoras quod arca ista **727** non clauditur, nec seras habet? Quanto melius sapiunt, qui thesaurum suum ipsi servant, aliis non committunt? Verum nunquid semper servabunt? Nunquid semper abscondent? Veniet cum manifesta erunt abscondita cordis; quæ vero fuerint ostentata, non comparebunt. Hinc est quod veniente Domino fatuarum virginum lampades exstinguuntur (Matth. xxv, 1-12): et qui receperunt mercedem suam (Matth. vi, 16), a Domino nesciuntur. Propterea dico vobis, charissimi, utile est abscondere magis quam ostentare, si quid habemus boni; sicut et mendici cum elemosynam petunt, non pretiosas vestes ostendunt, sed seminuda membra, aut ulcera, si habuerint, ut citius ad misericordiam videntis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille servavit multo melius Phariseo, et ideo *descendit iustificatus ab illo* (Luc. xviii, 14) id est præ illo.

3. Tempus est, fratres, ut iudicium incipiat a domo Dei. Quis finis eorum qui non obediunt Evangelio? quod iudicium his qui in hoc iudicio non resurgunt? Quicumque enim iudicari dissimulant eo iudicio quod nunc est, in quo princeps hujus mundi ejicitur foras, iudicem expectent, vel magis timeant, a quo cum ipso principe suo foras ejicientur et ipsi. Nos autem si perfecte iudicamur nunc, securi Salvatorem expectemus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ (Philipp. iii, 21). Tunc fulgebant justi, ita ut videri possint docti pariter et indocti: fulgebunt enim sicut sol in regno Patris eorum (Matth. xiii, 43). *Erit autem claritas solis septempliciter* (Isa. xxx, 26), id est, sicut lux septem dierum.

4. Adveniens enim Salvator reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ; si tamen prius fuerit cor reformatum, et configuratum humilitati cordis ipsius. Propter quod et dicebat: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29). Considera sane in his verbis, quoniam humilitas duplex est: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoscimus quod nihil sumus; et hanc discimus a nobis ipsis, et ab infirmitate propria: posteriore calcamus gloriam mundi, et hanc ab illo discimus, qui exinanivit semetipsum, formam servi accipiens (Philipp. ii, 7), qui etiam quæsitus in regnum, fugit; quæsitus ad tanta probra et ignominiosum

supplicium crucis, sponte obtulit semetipsum. Sint ergo, si dormire volumus *inter medios cleros*, id est duos adventus, *pennæ nostræ deargentatæ* (Psal. Lxvii, 14): ut illam scilicet virtutum formam teneamus, quam verbo et exemplo commendavit Christus præsens in carne. In argento siquidem non incongrue intelligitur humanitas ejus, sicut in auro divinitas.

5. Omnis itaque virtus nostra tam longe est a vera virtute, quam longe est ab ea forma: et omnis penna nostra ad nihilum valet, si non fuerit deargentata. Magna quædam penna est paupertatis, quæ tam cito volatur in regnum cælorum. Nam in aliis virtutibus quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur: paupertati non tam promittitur, quam datur. Unde et præsentem tempore enuntiatum est: *quoniam ipsorum est regnum cælorum*: cum in cæteris dicatur: *Hereditabunt, consolabuntur, et similia* (Matth. v, 3-9). Videmus autem pauperes aliquos, qui si veram haberent paupertatem non adeo pusillanimes invenirentur et tristes, utpote reges, et reges cæli. Sed hi sunt qui pauperes esse volunt, eo tamen pacto, ut nihil eis desit, et sic diligunt paupertatem, ut nullam inopiam patiantur. Sunt et alii mites, sed quandiu nihil dicitur, vel agitur nisi pro eorum arbitrio; patebit autem quam longe sint a vera mansuetudine, si levis oriatur occasio. Hæc mansuetudo quomodo hereditabit, quæ ante hereditatem deficit? Alios quoque lugentes video: sed si de corde procederent illæ lacrymæ, non tam facile illico solverentur in risum. Nunc autem cum abundantius otiosa verba et scurrilia profluant, quam prius lacrymæ; lacrymas hujusmodi de his esse non arbitror, quibus **728** consolatio divina promittitur, quandoquidem post illas tam facile consolatio vilis admittitur. Alii tam vehementer contra aliorum delicta zelantur ut videri possent esurire et sitire iustitiam, si esset apud eos de suis quoque peccatis idem iudicium; sed nunc pondus et pondus, utrumque abominatio est a quo Deum (Prov. xx, 23). Nam contra alios tam impudenter quam inaniter æstuant: seipsos tam insipienter quam inutiliter palpant.

6. Sunt alii misericordes de his quæ ad ipsos non pertinent; qui scandalizantur, si non datur omnibus abundanter, sic tamen, ut ipsi ne in modico quidem graventur: qui si misericordes essent, de suo facere deberent misericordiam; si non possent de terrena substantia, de voluntate bona darent his qui forte contra eos peccare viderentur, indulgentiam; darent dulce signum, verbum bonum, quod est super datum optimum, ut eorum mentes ad poenitentiam provocarent. Denique et his, et omnibus quos in peccato esse cognoscerent, compassionem impenderent, et orationem. Alioquin misericordia eorum nulla est, et misericordiam consequuntur nullam. Item sunt qui peccata sua sic confitentur ut videri

(6) Alias, *jocatum*. Sed manuscripti habent, *jocasse*: licet enim *joco* pro *jocor* non facile quis hoc

possent ex desiderio mundandi cordis id agere (omnia enim in confessione lavantur), nisi quod ea, quæ ipsi sponte dicunt aliis, ab aliis patienter audire non possunt: qui si vere mundari desiderarent, ut videntur; non irritarentur, sed haberent eis gratiam, qui suas illis maculas demonstrarent. Sunt et alii qui si viderent quempiam vel leviter scandalizatum, valde solliciti sunt quomodo eum in pacem reducere possint; et viderentur pacifici, nisi quod eorum commotio, si forte quidquam contra eos factum dictumve videbitur tardius universis poterit difficiliusque sedari: qui nimirum si vere pacem diligerent, haud dubium quin eam quærerent sibi-ipsis.

7. Deargentemus ergo pennas nostras in Christi conversatione, sicut et martyres sancti laverunt stolas suas in ejus passione. Imitemur, quoad possumus, eum qui sic dilexit paupertatem, ut, quamvis in ejus manu essent fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinare (Luc. ix, 58): ita ut discipulos adhærentes ei legamus fame compulsos spicas manibus confricasse, cum per sata transirent (Luc. vi, 1): quique tanquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se obmutuit, et non aperuit os suum (Isa. liii, 7): quem et super Lazarum et super civitatem flevisse (Joan. xi, 35; Luc. xix, 41), et in orationibus pernoctasse legimus (Luc. vi, 12); risisse vero aut jocasse (6) nusquam: qui sic esurivit iustitiam, ut cum propria non haberet, tantam pro peccatis nostris a seipso exegit satisfactionem. Unde in cruce nihil aliud quam iustitiam sitiēbat, qui pro inimicis mori non dubitavit, et oravit pro crucifixoribus suis: qui peccatum non fecit, et imposita sibi ab aliis patienter audivit, qui pro reconciliandis sibi peccatoribus tanta sustinuit.

SERMO V.

De medio adventu, et triplici innovatione.

1. Diximus nuper his qui deargentaverunt pennas suas, dormiendum inter medios cleros, duos significantes adventus: sed ubi sit dormiendum non diximus. Tertius enim quidam adventus est medius inter illos; in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. Illi enim duo manifesti sunt, sed non iste. In priori quidem in terris visus, et cum hominibus conversatus est; quando, sicut ipse testatur, *et viderunt, et oderunt* (Joan. xv, 24). In posteriore vero *videbit omnis caro salutare Dei nostri* (Luc. iii, 6); et *videbunt in quem transierunt* (Joan. xix, 37). Medius occultus est, in quo soli eum in seipsis vident electi, et salvæ fiunt animæ eorum. In primo ergo venit in carne et infirmitate; in hoc medio, in spiritu et virtute; in ultimo, in gloria et majestate. Per virtutem **729** enim pervenitur ad gloriam: quia *Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ* (Psal. xxiii, 10.) Et item alibi ait idem propheta: *Ut vide-*

ævo dixerit, in superioribus tamen sæculis sæpius se offert, inquit Vossius.

rem virtutem tuam, et gloriam tuam (Psal. LXII, 3). Adventus siquidem iste medius, via quædam est, per quam a primo venit ad ultimum. In primo Christus fuit redemptio nostra: in ultimo apparebit vita nostra: in isto ut dormiamus inter medios clericos, requies est et consolatio nostra.

2. Sed ne cui forte inventitia videantur quæ de hoc adventu medio dicimus, ipsum audite. Si quis diligit me, inquit, sermones meos servabit: et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus (Joan. XIV, 23). Sed quid est, Si quis diligit me, sermones meos servabit? Legi enim alibi: Qui timet Deum, faciet bona (Eccli. XV, 1); sed plus aliquid dictum sentio de diligente, quia sermones Dei servabit. Ubi ergo servandi sunt? Haud dubium quin in corde, sicut ait Phopheta: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi (Psal. CXVIII, 11). Sed quomodo in corde servandi? an sufficit sola eos servare memoria? At vero sic servanti dicit Apostolus: Quoniam scientia inflat (I Cor. VIII, 1). Denique et memoriam facile delet oblivio. Sic serva sermonem Dei, quomodo melius servare potes cibum corporis tui. Nam et ille panis vivus est, et cibus mentis. Panis terrenus dum in arca est, potest a fure tolli, potest a mure corrodii, potest vetustate corrumpi. Ubi vero comederis illum, quid horum timeas? Hoc modo custodi verbum Dei: beati enim qui custodiunt illud (Luc. XI, 28). Ergo trajiciatur in viscera quædam animæ tuæ; transeat in affectiones tuas, et in mores tuos. Comede bonum, et delectabitur in crassitudine anima tua. Ne obliviscaris comedere panem tuum, ne exarescat cor tuum, sed adipe et pinguedine repleatur anima tua.

3. Si sic verbum Dei servaveris, haud dubium quin ab eo serveris. Veniet enim Filius ad te cum Patre, veniet Propheta magnus, qui renovabit Jerusalem, et ille nova faciet omnia. Hoc enim faciet hic adventus, ut, sicut portavimus imaginem terreni, sic portemus et imaginem cælestis (I Cor. XV, 49). Sicut fuit vetus Adam effusus per totum hominem, et totum occupavit, ita modo totum obtineat Christus, qui totum creavit, totum redemit, totum et glorificabit, quique totum hominem salvum fecit in Sabbato. Erat in nobis aliquando vetus hominem, varicator ille erat in nobis, tam in manu quam in ore, et in corde. In manu dupliciter, per facinus et flagitium. In ore similiter per arrogantiam et detractionem. In corde quoque per desideria carnis, et desideria gloriæ temporalis. Nunc autem si quo nova creatura in ipso, vetera transierunt, et contra facinus in manu, innocentia; contra flagitium, continentia est. In ore contra arrogantiam, verbum confessionis; contra detractionem, verbum ædificationis, ut recedant vetera de ore nostro. In corde vero contra carnis desideria, charitas; humilitas contra gloriam temporalem. Et vide si non in his tribus Christum Dei Verbum recipiant singuli electorum, quibus dictum est: Pone me signaculum super brachium tuum, signum super cor tuum (Cantic. VIII, 6)

et alibi: Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo (Rom. X, 8).

SERMO VI.

De triplici adventu, et carnis resurrectione.

1. Nolo vos, fratres, ignorare tempus visitationis vestræ; sed ne illud quidem, quid hoc tempore visitetur in vobis. Animabus enim hoc tempus est, non corporibus assignatum, quod videlicet longe dignior anima corpore, priorem sibi sollicitudinem naturali vindicet dignitate. Sed et prior reparanda est, quam constat corruisse priorem. Anima siquidem, corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumpetur in pœnam. Denique si Christi membra volumus inveniri, sequendum nobis est sine dubio caput nostrum: ut videlicet prima nobis reparandarum sit sollicitudo animarum, pro quibus ipse jam venit, et quarum prius **730** mederi studuit corruptioni. Corporis vero curam illi tempori magis reservemus, et differamus in illum diem quo reformandi corporis gratia est venturus, sicut meminit Apostolus, dicens: Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configurat corpori claritatis suæ (Philipp. III, 19, 20). In priore siquidem adventu tanquam præco, vel magis vere præco ipsius Joannes Baptista clamat: Ecce, inquit, Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. I, 29). Non dicit, Morbos corporis; non, Molestias carnis; sed, peccatam, quod est morbus animæ et corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Unde? Utique a manu, ab oculo, a collo, demum etiam a carne ipsa, cui altius infixum est.

2. Tollit peccatum e manibus, commissa peccata delens: tollit ab oculo, purgans mentis intentionem: tollit a collo, violentam removens dominationem, sicut scriptum est: Sceptra exactoris ejus superasti, sicut in die Madian (Isa. IX, 4): itemque, Computrescet jugum a facie olei (Isa. X, 27). Et Apostolus loquitur, dicens: Ut non regnet peccatum in vestro mortali corpore (Rom. VI, 12). Siquidem alio in loco ait idem apostolus, Scio, inquit, quod non est in me bonum, hoc est, in carne mea (Rom. VII, 18); et alibi: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Ibid. 24.) Sciebat nimirum non prius liberandum se esse a pessima illa radice quæ carni infixæ est, a lege peccati quæ est in membris nostris, donec et ab ipso corpore solveretur: unde et cupiebat dissolvi, et cum Christo esse (Philipp. I, 23), sciens quod peccatum, separans inter nos et Deum, penitus auferri non poterit, donec liberemur a corpore. Audistis de quodam, quem Dominus curavit a dæmonio, quoniam collidens et multum discerpens eum dæmon, jussu Domini exivit ab illo (Marc. IX, 16-25). Itaque dico vobis, genus illud peccati quod toties conturbat nos (concupiscentias loquor et desideria mala), reprimi quidem debet et potest per gratiam Dei, ut non regnet in nobis, nec

demus membra nostra, arma iniquitatis peccato (Rom. VI, 13), et sic nulla damnatio est his qui sunt in Christo Jesu: sed non ejicitur nisi in morte, quando sic discerpimur ut anima separetur a corpore.

3. Habes ad quid venerit Christus, et cui intendere debeat Christianus. Propterea noli, o corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animæ tuæ salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tempus habent (Eccl. III, 1). Patere ut nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris, et conregnabis. Quantum ejus impedis reparationem, tantum impedis tuam; quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes, o caro, nobilem valde, et tota salus tua pendet de ejus salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima vero peregrina et exsul apud te est hospitata. Quæso te, quis rusticus, si forte nobilis et præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus suæ, aut sub gradibus suis, vel in ipsis cineribus accubabit, cedens hospiti suo locum (sicut dignum est) potiore? Et tu ergo fac similiter. Injurias vel molestias tuas ne reputaveris, tantum ut hospes tuus honorifice possit apud te demorari. Honor tibi est, ut pro eo interim te exhibeas inhonorum.

4. Ac ne forte despicias aut parvipendas hospitem tuum, pro eo quod peregrinus tibi videtur et advena, diligenter attende quid hospitis hujus tibi præsentia largiatur. Ipse enim est qui tribuit oculis visum, auditum auribus præstat; ipse est qui linguæ vocem, palato gustum, motum membris omnibus subministrat. Si quid vitæ, si quid sensus, si quid in te decoris est, hujus hospitis beneficium recognosce. Denique discessus ejus probat quid præsentia conferebat. Protinus enim anima discedente, lingua silebit, oculi nihil videbunt, obsurdescunt aures, corpus omne rigebit, facies expallescet. In brevi quoque totum cadaver putridum simul et putidum fiet, et decor omnis in saniem convertetur. Ut quid ergo pro temporali qualibet **731** delectatione contristas et lædis hospitem istum, quam nec sentire quidem ullo modo poteris nisi per ipsum? Ad hæc si tantum tibi confert exsul, et inimicitiarum causa a facie Domini suijectus, quantum tibi præstabit reconciliatus? Noli, o corpus, noli impedire reconciliationem illam, quoniam grandis tibi exinde gloria præparatur. Patienter, imo et libenter temetipsum expone ad omnia: nihil dissimules quod huic videatur reconciliationi posse prodesse. Dic hospiti tuo: Quia recordabitur Dominus tui, et restituet te in gradum pristinum, et tu memento mei (Gen. XI, 13).

5. Omnino enim memor erit in bonum, si bene servieris illi, et cum pervenerit ad Dominum suum, suggeret ei de te, et loquetur bonum pro bono hospite, dicens: Cum in ultionem culpæ suæ exsuleret servus tuus, pauper quidam, apud quem hospi-

tatus sum, fecit mecum misericordiam; et utinam retribuatur pro me Dominus meus. Primo siquidem omnia sua, dehinc etiam semetipsum exposuit utilitatibus meis, non parcens sibi propter me, in jeuniis multis in laboribus frequenter, in vigiliis supra modum, in fame et siti, etiam in frigore et nuditate. Quid igitur? Profecto non mentietur Scriptura, qua dicitur: Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet (Psal. CXLIV, 19). O si forte gustare dulcedinem hanc, si forte gloriam istam valeas æstimare! Mira enim dicturus sum, sed tamen vera et omnino indubitata fidelibus. Ipse Dominus Sabaoth. Dominus virtutum et rex gloriæ, ipse descendet ad reformanda corpora nostra; et configuranda corpori claritatis suæ. Quanta erit illa gloria, quam ineffabilis exultatio, quando Creator universitatis, qui pro animabus justificandis humilis ante venerat et occultus, pro te glorificanda, o misera caro, sublimis veniet et manifestus, non jam in infirmitate, sed in gloria et majestate sua! Quis cogitabit diem adventus illius, quando descendet cum plenitudine luminis, præcurrentibus angelis, et tubæ concentu excitantibus de pulvere corpus inops, et rapientibus illud obviam Christo in aera?

6. Quousque igitur caro misera, insipiens, cæca, demens et prorsus insana caro, transitorias et caducas quærit consolationes, imo desolationes, si forte contingat repelli, et indignam judicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciarum pœna? Non sic, obsecro, fratres mei, non sic; quin imo delectetur in hujusmodi meditationibus anima nostra; quin etiam caro nostra requiescat in spe, Salvatorem expectans Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit illam, configuratam corpori claritatis suæ. Sic enim ait Propheta: Siliivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. (Psal. LXXII, 2.) Desiderabat siquidem anima prophetalis adventum priorem, quo se novebat redimendam; sed multo amplius caro desiderabat adventum posteriorem et glorificationem suam. Tunc enim implebuntur desideria nostra, et plena erit majestate Domini omnis terra. Ad quam gloriam, ad quam beatitudinem, ad quam denique pacem, quæ exsuperat omnem sensum, ipse sua nos misericordia perducatur, nec confundat nos ab expectatione nostra Salvator, quem expectamus, Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia benedictus in sæcula.

SERMO VII.

De triplici utilitate Adventus Domini.

1. Si devote celebramus Adventum Domini, id facimus quod oportet: siquidem non modo ad nos, sed et propter nos venit, qui honorum nostrorum non eget. Verum nostræ quidem indigentiae quantitatem manifestius ipsa dignationis ejus indicat magnitudo. Nec modo periculum ægritudinis ex ipso pretio medicaminis innotescit, sed et valetudinum numerus ex multitudine remediorum. Ut quid enim divisiones gratiarum sunt, si non videtur necessita-

tum ulla diversitas? **732** Et quidem difficile est universas uno sermone prosequi indigentias quas experimur; sed occurrunt mihi interim tres communes omnibus, et quodammodo principales. Nemo enim repetitur in nobis, qui non interim et consilii, et auxilii, et præsidii indignus videatur. Nimirum generalis est humano generi miseria triplex; et quotquot degimus in regione umbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, si diligenter advertimus, triplici hoc incommodo miserabiliter laboramus. Nam et faciles sumus ad seducendum, et debiles ad operandum, et fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum et malum, decipimur; si tentamus facere bonum, deficimus; si conamur resistere malo, dejicimur et superamur.

2. Necessary proinde Salvatoris adventus; necessaria sic præoccupatis hominibus præsentia Christi. Atque utinam sic veniat, ut copiosissima dignatione sua, et in nobis per fidem habitans illuminet cæcitate nostram, et nobiscum manens adjuvet

MONITUM IN SEQUENTES HOMILIAS.

Sequentes quatuor homiliæ, quod unum est ex primis Bernardi operibus, etsi vulgo inscribantur « Super Missus est; ex mente tamen auctoris, ipsius inquam Bernardi, inscribendæ, « De Laudibus Virginis matris. » Nam sic ipse in præsentis Præfatione, et in epistola 18 ad Petrum diaconum cardinalem: « Scio, » inquit, « me scripsisse quatuor Homilias in laudibus Virginis matris: nam hunc habent titulum, » etc. Et iterum epistola 89, ad Ogerium: « Alium libellum a me nuper editum in Laudibus Virginis matris tibi transmittito. » Porro videndus Bernardus tractatu de Baptismo, ad Hugonem, cap. 5, ubi sententiam quamdam primi hujus sermonis explicat et a calumnia vindicat.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

Super verba Evangelii: « Missus est angelus Gabriel, » etc.

HOMILIE QUATUOR. PREFATIO.

Scribere me aliquid et devotio jubet, et prohibet occupatio. Verumtamen quia præpediente corporali modestia, fratrum ad præsens non valeo sectari conventum; id tantillum otii, quod vel mihi de somno fraudans in noctibus interciperet sinor, non sinam otiosum. Libet ergo tentare id potissimum aggredi, quod sæpe animum pulsavit; loqui videlicet aliquid in laudibus Virginis matris, super illa lectione evangelica, in qua, Luca referente, Dominicæ Annuntiationis continetur historia. Ad quod sane opus faciendum etsi nulla fratrum (quorum me profectibus deservire necesse est) vel necessitas urgeat, vel utilitas moveat (alias moneat); dum tamen ex hoc non impediatur, quo ad quæque ipsorum necessaria minus paratus invenier, non arbitror eos debere gravari, si propriæ satisfacio devotioni.

733 HOMILIA I.

Missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatum viro, cui nomen erat Joseph, de domo David: et nomen Virginis Maria (Luc. 1, 26, 27).

1. Quid sibi voluit evangelista, tot propria nomina rerum in hoc loco tam signanter exprimere? Credo

infirmitatem nostram, et pro nobis stans fragilitatem nostram protegat et propugnet. Si enim ille in nobis, quis jam decipiat nos? Si ille nobiscum, quid de cætero non possumus in eo qui confortat nos? Si ille pro nobis, quis contra nos? (Rom. viii, 31). Fidelis consiliarius est, qui neque falli omnino, neque fallere queat: fortis auxiliarius, qui non lassescat: patronus efficax, qui et ipsum Satanam sub pedibus nostris velociter conterat, et omnia ejus machinamenta confringat. Nimirum ipse est Dei sapientia, cui semper in promptu sit instruere ignorantes: ipse Dei virtus, cui facile sit et deficientes reficere, et eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorem, fratres mei, in omni deliberatione curramus: hunc tam strenuum adiutorem in omni operatione invocemus: huic tam fido propugnatori in omni collectatione committamus animas nostras: qui ad hoc ipsum venit in mundum, ut habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus, et tenebras nostras illuminaret, et labores levaret, et pericula propulsaret.

quia noluit nos negligenter audire, quod tam diligenter studuit enarrare. Nominat siquidem nuntium qui mittitur, Dominum a quo mittitur, Virginem ad quam mittitur, sponsum quoque virginis: amborumque genus, civitatem ac regionem propriis designat nominibus. Ut quid hoc? Putasne aliquid horum supervacue positum sit? Nequaquam. Si enim nec folium de arbore sine causa, nec unus ex passeribus sine Patre cælesti cadit super terram (Matth. x, 29); putem ego de ore sancti Evangelistæ superfluum diffluere verbum, præsertim in sacra historia Verbi? Non puto. Plena quippe sunt omnia supernis mysteriis, ac cælesti singula dulcedine redundantia; si tamen diligentem habeant inspectorem, qui noverit sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Nempe in illa die stillarunt montes dulcedinem, et colles fluxerunt lac et mel (Joel iii, 18), quando rorantibus cælis desuper, nubibusque pluentibus justum, aperta est terra læta germinans Salvatorem (Isa. xlv, 8): quando Domino dante benignitatem, et terra nostra reddente fructum suum, super illum montem montium, montem coagulatum et pinguem misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt (Psal. lxxxiv, 11). Illo quoque in tempore unus iste inter cæteros montes non modicus, beatus hic videlicet evangelista, dum desideratum nobis nostræ salutis exordium suo mel-

liffuo commendavit eloquio, veluti perflante austro, atque e vicino sole radiante justitiæ, quædam ex eo spiritualia profluxerunt aromata. Utinam et nunc Deus emittat verbum suum, et liquefaciat ea nobis; perfleret spiritus ejus, et fiant nobis intelligibilia verba evangelica: fiant in cordibus nostris desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, fiant et dulciora super mel et favum!

2. Ait itaque: Missus est angelus Gabriel a Deo. Non arbitror hunc angelum de minoribus esse, qui qualibet ex causa, crebra soleant ad terras fungi legatione: quod ex ejus nomine palam intelligi datur, quod interpretatum fortitudo Dei dicitur; et quia non ab alio aliquo forte excellentiori se (ut assolet) spiritu, sed ab ipso Deo mitti perhibetur. Propter hoc ergo positum est, a Deo; vel ideo dictum est, a Deo, ne cui vel beatorum spiritum suum Deus, antequam Virgini, revelasse putetur consilium, excepto duntaxat archangelo Gabriele, qui utique tantæ inter suos inveniri potuerit excellentiæ, ut tali et nomine dignus haberetur, et nuntio. Nec discordat nomen a nuntio. Dei quippe virtutem Christum quem melius nuntiare decebat, quam hunc, quem simile nomen honorat? Nam quid est aliud fortitudo, quam virtus? Non autem dedecens aut incongruum videatur, dominum et nuntium communi censeri vocabulo; cum similis in utroque appellationis, non sit tamen utriusque similis causa. Aliter quippe Christus fortitudo vel virtus Dei dicitur, aliter angelus. Angelus enim tantum nuncupative, Christus autem etiam substantive Christus Dei virtus (I Cor. i, 24) et dicitur et est, quæ forti armato, qui suum atrium in pace custodire solebat, fortior superveniens, ipsum suo brachio debellavit; et sic ei vasa captivitatis potenter eripuit. Angelus vero fortitudo Dei appellatus est, vel quod hujusmodi meruerit prærogativam officii, quo ejusdem nuntiaret adventum virtutis: vel quia virginem natura pavidam, simplicem, verecundam, de miraculi novitate ne expavesceret, confortare deberet: quod et fecit, Ne timeas, inquit, Maria, invenisti gratiam apud Deum. Sed et ipsius sponsum, hominem utique nihilominus humilem ac timoratum, non irrationabiliter forsitan idem angelus confortasse **734** creditur, quanquam tunc ab evangelista non nominetur. Joseph, inquit, fili David, ne timeas accipere Mariam conjugem tuam (Matth. 1, 20). Convenienter itaque Gabriel ad hoc opus eligitur: imo quia tale illi negotium iungitur, recte tali nomine designatur.

3. Missus est ergo angelus Gabriel a Deo. Quo? In civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Videamus si, ut ait Nathanael, a Nazareth potest aliquid boni esse (Joan. 1, 46). Nazareth interpretatur flos. Videntur autem mihi quoddam semen fuisse divinæ cognitionis, tanquam e cælo jactatum in terras, allocutiones et promissiones factæ cælitus ad patres, Abraham scilicet, Isaac et Jacob; de quo semine scriptum est: Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma fuissemus; et quasi Gomorra

similes essemus (Isa. 1, 9). Floruit autem hoc semen in mirabilibus, quæ ostensa sunt in exitu Israel de Egypto, in figuris et ænigmatibus per totum iter in deserto usque in terram promissionis, et deinceps in visionibus et vaticiniis prophetarum, in ordinatione quoque regni ac sacerdotii usque ad Christum. Christus autem hujus seminis et horum florum non immerito fructus esse intelligitur, dicente David: Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum (Psal. lxxxiv, 13); et iterum: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam (Psal. cxxxi, 11). In Nazareth ergo nuntiatur Christus nasciturus; quia in flore speratur fructus processurus. Sed prodeunte fructu, flos decidit, quia veritate apparente in carne, figura pertransiit. Unde et Nazareth civitas Galilææ dicitur, id est transmigrationis: quia nascente Christo, omnia illa transierunt quæ superius enumeravi, quæ, ut ait Apostolus, in figura contingebant illis (I Cor. x, 11). Hos ergo flores et nos qui jam fructum tenemus, pertransisse videmus: et dum adhuc florere videbantur, transitori prævidebantur. Unde David: Mane sicut herba transeat, mane floreat et transeat: vespere decidat, induret et arescat. (Psal. lxxxix, 6). Vespere etenim, id est, quando venit plenitudo temporis, in quo misit Deus Unigenitum suum, factum ex muliere, factum sub lege (Galat. iv, 4), dicente ipso: Ecce nova facio omnia (Apoc. xxi, 5); vetera transierunt et disparuerunt, quomodo in novitate succrescentis fructus flores decidunt et arescunt. Unde rursus scriptum est: Fenum aruit, et flos decidit; verbum autem Domini manet in æternum. Credo, non ambigis quin verbum fructus sit; Verbum autem Christus est.

4. Bonus itaque fructus Christus, qui manet in æternum. Sed ubi est fenum quod aruit? ubi est flos qui decidit? Propheta respondeat. Omnis caro fenum; et omnis gloria ejus, tanquam flos feni (Isa. xl, 8). Si omnis caro fenum; ergo carnalis ille populus Judæorum ut fenum aruit (alias, fuit). Annon fenum aruit, dum idem populus ab omni spiritu pinguedine vacuus, sicca litteræ adhæsit? Annon etiam flos decidit, quando gloriatio, quam habebant in lege, non remansit? Si flos non decidit, ubi ergo regnum, ubi sacerdotium, ubi prophetæ, ubi templum, ubi denique magnalia illa, de quibus gloriari solebant, et dicere: Quanta audivimus et cognovimus ea, et patres nostri narraverunt nobis? et iterum: Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis (Psal. lxxvii, 3.) Et hæc dicta sunt pro eo quod positum est: In Nazareth civitatem Galilææ.

5. In illam ergo civitatem missus est angelus Gabriel a Deo. Ad quem? Ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph. Quæ est hæc Virgo tam venerabilis, ut salutetur ab angelo; tam humilis, ut desponsata sit fabro? Pulchra permistio virginis et humilitatis: nec mediocriter placet Deo illa anima, in qua et humilitas commendat virginis tatem, et virginitas exornat humilitatem. Sed